

Konfüçyüs'ün Yönetim Anlayışı Üzerine Bir Analiz

Nurcan Kalkır*

Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

Öz

Konfüçyüs dünyanın en eski ve zengin medeniyetlerinden olan Çin kültürünün temel unsurlarından biri olarak kabul edilir. Kendisi bu dünyaya yönelik bir felsefe geliştirmiştir. Temel hedefi yaşadığı dönemdeki sosyal ve siyasal karışıklığa bir çözüm üretmektir. Söz konusu özelliği nedeniyle Konfüçyüs felsefesi Çin'deki en etkili ekollerden bir tanesidir. Bu çalışma, Konfüçyüs ekolü klasiklerinden biri olan ve onun düşünce yapısının en açık şekilde görülebileceği Lúnyü'den hareketle Konfüçyüs'ün yönetim anlayışını konu edinmektedir. Çalışmada Konfüçyüs'ün devlet yönetimine ilişkin fikirleri beş ilke üzerinden ele alınmıştır. Bu ilkeler töreye uymak, erdemli ve ahlaklı olmak, örnek evlat olmak, bulunulan konuma uygun davranışlar içinde olmak ve dürüstlüktür. Söz konusu ilkeler birbiriyle sıkı bir ilişki içindedir. Konfüçyüs bu ilkeler çerçevesinde işleyecek bir devlet yönetiminin kadim düzeni yeniden kuracağına inanmıştır. Buna göre töreye uymak, geleneğin devamını sağlayacaktır. Ahlak, devlet yönetiminin kılavuzu olacaktır. Adına yakışır şekilde davranmak idarecilerin görev ve sorumluluklarını belirleyecektir. Ana-babaya saygı ilkesine bağlı yöneticiler halktan da saygı görecektir. Dürüstlük ilkesi ise halkın güven ve itaatini garanti altına alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Konfüçyüs, Yönetim anlayışı, Lunyü, Siyaset.

An Analysis on the Management Concept of Confucius

Abstract

Confucius, who developed a unique philosophy for life, is regarded as one of the main elements of the Chinese culture, which is one of the most ancient and richest cultures in the world. His main aim was finding solution for the social and political turmoil of his time. Thanks to this feature, Confucius philosophy is one of the influential philosophy schools in China. This work researches Confucius management concept through Lúnyü, which is one of the classic works of Confucius school and where the thought structure of Confucius can be seen obviously. This research presents Confucius's philosophy on state management over five principles, which are respecting rules, being virtuous and dissolute, being a role model child, well behaving in any

Makale Bilgileri /
Article Info:

Gönderim / Received:
30.07.2018
Kabul / Accepted:
29.09.2018

* Sorumlu Yazar /
Corresponding Author:

Erciyes Üniversitesi,
Kayseri, Türkiye
nurcankalkir@gmail.com

Atıf için / To cite this article:

Kalkır, N. (2018). Konfüçyüs'ün yönetim anlayışı üzerine bir analiz. *Curr Res Soc Sci*, 4(3), 97-107. doi: 10.30613/curesosc.449190

Bağlantı için / To link to this article:

<http://dx.doi.org/10.30613/curesosc.449190>

duty or position and being righteous. These principles are in close interaction with each other. Confucius believed that a state management system that would work within the framework of these principles could establish the ancient order again. Accordingly, respecting rules would ensure continuity of traditions; morality would guide state management; well behaving in any duty or position would define duties and responsibilities of rulers; rulers loyal to the principle of respecting parents would, in their turn, get respect from people and the principle of righteousness would guarantee security and obedience of people.

Keywords: Confucius, Management concept, Analects, Politics.

Giriş

Çin felsefesinin önemli düşünürlerinden olan Konfüçyüsⁱ, toplumsal düzenin yeniden kurulmasına yönelik geliştirdiği fikirlerle Çin siyasi yaşamında da önemli bir figür olarak ortaya çıkmaktadır. Konfüçyüs'ün görüşlerinin Çin toplumsal hayatında bu derece etkili olmasındaki temel nedenlerden bir tanesi, onun fikirlerinin doğrudan dünya yaşamına ilişkin olmasıdır. “Hayat ile ilgili yeterli bilgimiz yok iken ölümü nasıl bilebiliriz?”ⁱⁱ, “İnsanlara hizmet etmeyi bilemezken, ölümlere nasıl hizmet edebiliriz?”ⁱⁱⁱ diyen Konfüçyüs, ölümden sonraki yaşamla hemen hiç ilgilenmemiş, günlük yaşamın ötesine geçmeyi reddetmiş, felsefesinin temelinde insan sevgisini ve ahlaki ilkeleri koyarak toplumsal hayatta uyum içinde yaşamının yollarını aramıştır. Bu çerçevede ideal insan ve toplum düzenine yönelik fikirler üretmiştir.

Konfüçyüs'ün yaşadığı İlkbahar-Sonbahar döneminin son yılları, toplumsal düzenin alt üst olduğu, Zhou Hanedanlığının ritüellere dayalı kurallarının ve mevcut ahlaki normlarının çözüldüğü bir dönemdir. Otuz yaşında ders vermeye başlamıştır. Her kesimden öğrencileri olan Konfüçyüs, eski dönemlerin ahlaki ilkelerine, adetlerine, gelenek ve göreneklerine yeniden hayat kazandırmaya çalışmış ve öğrencilerini bu yönde eğitmiştir. Konfüçyüs, “ben doğuştan bilgi sahibi biri değilim, eskiyi seven, bilgiye hızlıca ulaşmaya çalışan biriyim.”^{iv} diyerek bilgi sahibi olmanın doğuştan gelmediğini, bunun ancak gayretli çalışmayla elde edilebileceğini belirtmiş, bilgiyi

de eski insanlarda aramış ve hep buna ulaşmaya çalışmıştır.

Konfüçyüs, ahlaki değerlere büyük önem vermiştir. Bozulan şeyleri düzeltmenin tek yolunun kadim zamanların erdemlerine geri dönmek olduğunu düşünür. Eski zamanların adetlerinin, bütün ayin ve merasimlerinin yerine getirilmesi ile erdemli yaşama alışkanlığının edinileceğini ve yöneticilerin halkı bu ilkeyle daha kolay yönetebileceğini düşündüğünü Lunyü’de “li” ilkesinin geçtiği cümlelere baktığımızda görebiliriz. Onun bu düsturla yetiştirdiği yaklaşık üç bin öğrencisinden yetmiş iki tanesinin sonraki yıllarda Çin’de çeşitli görevler üstlendikleri bilinmektedir. Dolayısıyla Konfüçyüs’ün bu dünyada eskiyi yeniden canlandırma hedefi söz konusu öğrenciler aracılığı ile Çin’in geleceğinde önemli bir rol oynamıştır. Konfüçyüs öğretisinin kalıcılığını mümkün kılan faktörlerden bir tanesi onun düşüncelerini sonraki kuşaklara aktaran kitaplarıdır. Song Hanedanlığı döneminde Zhu Xi^v, Konfüçyüs öğretisinin klasik kitapları olan; Lunyü, Mengzi, Dàxué, Zhōngyōng kitaplarını 4 kitap olarak bir araya getirmiştir. Söz konusu kitaplar, Song döneminden sonra devlet sınavlarında kullanılmış, beş klasik kitaptan daha yüksek bir konuma sahip olmuştur. (Qin, 2007, s.1)

Bu çalışma Konfüçyüs Ekolü ’nün klasik kitaplarından biri olan, öğrencileri ile yaptığı konuşmaları içeren ve onun düşünce yapısının en açık şekilde görülebileceği Lunyü’den hareketle Konfüçyüs’ün yönetim anlayışını konu edinmektedir. Bu çerçevede öncelikle Lunyü’de yer alan Konfüçyüs öğretisinin temel ilkeleri incelenecek ve bu ilkeler doğrultusunda filozofun, yine aynı kitapta yer alan siyaset ve devlet yönetimine ilişkin sözleri analiz edilerek yorumlanacaktır. Çalışmada kullanılan Lunyü, Çince açıklamasını Yang Bo Jun’un, İngilizce çevirisini Arthur Waley’in yaptığı Da Zhonghua Wenku (Library of Chinese Classics), Lunyü (The Analects) adlı kitaptır.

1. Konfüçyüs ve İlkeleri

Çin felsefesinin temelinde insan ve evren arasında bir bütünlük sağlama arayışı yatmaktadır. Bu

arayışta oldukça zengin ve çeşitli fikirler üretilmiş ancak ana tema her zaman insan ve toplum olmuştur. Zira Çin düşüncesinde insan ve doğa aynı evrensel düzenden kaynaklanan olgulardır ve insan da bu düzenin işleyişine uygun ve etkin bir şekilde katılmalıdır. (Feng, 2009, s.9) Çin felsefesinin uyanışının genel olarak Zhou Hanedanlığının çöküşüne doğru gittiği İlkbahar-Sonbahar döneminde gerçekleştiği ifade edilmektedir. Çok sayıda felsefi ekolü doğuran bu dönemde çok sayıda düşünür ortaya çıkmış ve ortaya koydukları ilkelerle yeni ekoller oluşmuştur. Bunlar arasında Daojia^{vi}, Rujia^{vii}, Mojia^{viii} ve Fajia^{ix} ön plana çıkan ekollerdir ve bu ekoller Çin felsefesinin geleceğine yön vermiştir. Temsilcileri olan Laozi, Kongzi, Mozi ve Han Feizi Çin felsefesinin bu ilk evresinin ana karakterleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Asıl adı Kong Qiu (孔丘) olan, Kong Fuzi (孔夫子) ya da Kongzi (孔子) olarak bilinen Konfüçyüs, dünya tarihine damgasını vuran düşünür ve eğitimcidir. Küçük yaşta babasını kaybetmiş ve annesiyle birlikte yaşamıştır. Çocukluk yıllarından itibaren yeni şeyler öğrenmeye hevesli olan Konfüçyüs, gençlik yıllarında birkaç küçük memurluk yapmıştır. Siyasi hayatta da etkin olma arzusunda olan Konfüçyüs, Çin coğrafyasındaki çeşitli beyliklere giderek kendi fikirlerini uygulamanın yollarını aramış ancak kabul görmemiştir. Bunun üzerine otuz yaşında öğrenci yetiştirmeye başlayan filozofun hemen her kesimden çok sayıda öğrencisi olmuştur (Zhu, 1998, s.35). Ancak yine de düşüncelerinin kabul görmesi ve Ru ekolü olarak adlandırılan öğretisinin saygın bir konuma yükselmesi oldukça uzun bir zaman içinde gerçekleşmiştir. Han Hanedanlığının ilk dönemlerinde Dao ekolünü savunanların muhalefeti ile karşılaşmıştır. İmparator Wu^x döneminde bu ekol tekrar önem kazanmaya başlamıştır. İmparatorun ekole verdiği destek bu öğretinin devlet içinde de etkili bir konuma yükselmesini beraberinde getirmiştir (Zhang, 2012, s. 61-62). Konfüçyüs öğretisinin temsilcilerini Kōngzǐ, Mèngzǐ, Xúnzǐ, Dōng Zhōngshū, Chéng Yí, Zhū Xī, Lù Jiǔyuān, Wáng Shòurén olarak sıralayabiliriz.

Konfüçyüs, birbiri ile ilişkili ve iç içe işleyen belirli kavramlar ve ilkeler üzerinden insanın evrenle uyum içinde, huzurlu bir şekilde yaşamasının yolunu tarif eden bir öğretiyi geliştirmiştir. Sözü edilen kavramlar, Okay'ın "Konfüçyüs" (2017) isimli eserinde şu şekilde sıralanmaktadır:

Tian: (天) : Fiziki gök (gökyüzü), yaratıcı gök (yaratan), yönetici gök (yöneten).

Tian Ming: (天命) : Göğün emri, göğün belirlediği kader, kader, alın yazısı.

Tian Dao: (天道) : Göğün düzeni, evrenin düzeni, göğün yolu, göğün ilkesi, izlenmesi gereken yol.

Jun Zi: (君子) : İdeal insan, üstün insan, erdemli insan, örnek insan.

Konfüçyüs'e göre evren bir yaratıcı gücün eseridir. Bu yaratıcı gücün adı Tian'dır. Tian evreni sadece yaratmakla kalmaz aynı zamanda onu yönetir de. Evreni yöneten Tian, kendi düzenine uygun olacak şekilde insanın kaderini de tayin eder. Bu kaderin adı Tian Ming'dir. Tian Ming, Tian'ın emri, onun belirlediği kader yani alın yazısıdır. Ancak bu kader sabit değiştirilemez bir kader olmak yerine, insanın kendi iradesi ile değiştirebileceği bir olgudur. İnsan kaderini kendisi çizme gücüne ve yeteneğine sahiptir. Ancak bunun da temel koşulu Tian Dao'dan geçer. Tian Dao'un iki temel anlamı bulunmaktadır. Buna göre Tian Dao hem evrenin düzeni hem de ona uygun yaşamak için izlenmesi gereken yoldur. Dolayısıyla insanın kaderini olumlu yönde değiştirmesi Tian Dao'a uygun şekilde yaşaması ile mümkündür. Bunu başarabilecek insan ise Jūnzǐ (君子) yani ideal insandır (ss. 29-42).

Konfüçyüs'e göre, kaderini olması gerektiği gibi evrenin düzenine uygun şekilde değiştirebilecek ideal insan olmanın yolu da belirli niteliklere sahip olmaktan geçmektedir. Söz konusu nitelikler aynı zamanda filozofun temel ahlaki ilkelerini de vermektedir. Dolayısıyla sağlıklı bir toplumsal düzenin temel unsurunu bu ahlaki niteliklere sahip ve onları uygulayan ideal insan oluşturur. Ancak

böyle insanlardan oluşan bir toplum evrensel düzene uygun huzurlu bir sosyal yapı içinde kendisini gerçekleştirebilir. Bu nedenle Konfüçyüs öğretisinin düşünce sistematığının üzerine oturduğu söz konusu temel ahlaki ilkeleri anlamadan Konfüçyüs'ün toplumsal ve siyasal hayata yönelik fikirlerini anlamak da mümkün görünmemektedir.

Dàodé: (道德) : Erdem, erdemli olmak, ahlak, ahlaklı olmak.

Rén: (仁) : İnsanları sevmek, insan sevgisi.

Xiào: (孝) ^{xi} : Örnek evlat olmak, hayırlı evlat olmak, iyi çocuk olmak.

Lǐ: (礼) : Adetlere uymak, kurallara uymak, adetlere ve kurallara uymak, töreye uymak.

Zhōngyōng: (中庸) : Aşırılıktan kaçınmak, her şeyi kararında yapmak, ölçülü olmak, abartılı davranışlardan uzak durmak.

Zhèngmíng: (正名) : Bulunulan mevkie uygun davranışlar içinde olmak, adına yakışır davranışlar içinde olmak.

Yì: (义) : Doğru olmak, dürüst olmak, adil olmak, dürüstlük, adalet.

Zhī: (知) : Bilgi, bilgili olmak

Lǐzhì: (理智) : Akılcılık, akılcı olmak.

Zhōng: (忠) : Sadakat, sadık olmak, bağlılık, bağlılık göstermek.

Shù: (恕) : Bağışlayıcı olmak, bağışlamak.

Yǒng: (勇) : Cesaret, cesur olmak (Okay, 2017, s. 29-42).

Yukarıda sayılan ilkeler ve Konfüçyüs'ün yaşadığı dönemin şartları ile fikirlerini uygulamaya koyma yönündeki çabaları bir arada düşünüldüğünde, onun ideal insanlardan oluşan ideal bir toplum ve devlet yaratma hedefi doğrultusunda hareket ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. İdeal insan akıllı, dürüst, ölçülü, sadık, cesur, kurallara, törelere, törenlere bağlı kısacası bahsi geçen ahlaki ilkeleri kendisinde taşıyan kişidir. İşte bu kişi Junzi denilen ideal insandır. Dünyevi bir zihniyet yapısı ile hareket eden Konfüçyüs, tüm

insanların bu özelliklere sahip olmasını da beklememektedir. O, özellikle yöneticilerin bu ilkelere sahip ideal insan olmalarını istemektedir. Zira yöneticiler bu özellikleri taşıyıp uyguladıkları takdirde halk da kendiliğinden onları takip edecek ve doğru yola girecektir.

Konfüçyüs'e göre, ideal insanların yöneticiliğindeki bir devletin halkı peşinden sürükleyebilmesi için iyi teşkilatlanmış bir yapıya sahip olması gerekir. Böyle bir devletin ortaya çıkması için ise ahlaki ve siyasal bir birliğin oluşturulması gerekmektedir. Konfüçyüs, İlkbahar-Sonbahar döneminin çalkantıları içinde ahlaki düzenin ve eski toplumsal normların hızla çözüldüğünü gözlemlemiş, yaşanan duruma bir çözüm üretme çabası içine girmiştir. Bu çerçevede, daha önce de belirtildiği üzere, bozulan ve giderek karmaşık bir hal alan toplumsal hayatı yeniden düzene sokmanın tek yolu kadim zamanların erdemlerine geri dönmektir. Bu nedenle Konfüçyüs "li" ilkesine büyük önem vermiştir.

Daisetz Teitaro Suzuki "din veya geleneğin buyurduğu merasimler, kaideler, usuller, terkip ve tertipler, eski zamanların bilgilerinin ve fazıl insanların hissettiği ve arkadan gelen bütün nesillerin yüceltici ve kutsayıcı olarak onayladığı bazı iç duyarlıkların doğal dış tezahürleridir." diyerek devamında merasimciliğin psikolojisini anlatmıştır. Buna göre insan yüreğinin çok sayıda hassas telden oluştuğunu ve her birinin belli bir sese karşılık verdiğini belirtmiş, eğer bunlar kendiliğinden titreşime geçecek kadar güçlü ve köklü değilse mekanik vasıtalarla belirli bir şekilde harekete geçirilmelerinin sağlanabileceğini savunmuştur. Dolayısıyla li'nin gerektirdiği tören, ayin ve müziğin biyolojik ve psikolojik olarak insan vücudunu harekete geçireceğini belirtmiştir (Suzuki, 2012, s. 128).

Konfüçyüs, merasimlerin insan karakteri üzerinde ahlaken düzeltici etkileri olduğunu savunmuştur, bu nedenle tören, tören kuralları, töreye uymak anlamına gelen ve yukarıda zikredilen temel ahlaki ilkelerden birini oluşturan Lǐ kavramı bu ekolde oldukça önemli bir yere sahiptir. Hatta Konfüçyüs'ün Lunyü kitabında söz konusu

ilkelerden bir diğeri olan insan sevgisine mi yoksa töreye mi daha çok önem verdiği Çin'de felsefeciler arasında halen tartışılan bir konudur. Zira Lun Yü'nün temelinde “ren” ve “li” yatar. Yang Bojun 1999'da yaptığı çalışmaya dayanarak, Lunyü'deki temel fikrin “ren” olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında Lunyü Cidian'de “li” sözcüğünün 74 kez, “ren” sözcüğünün ise 109 kez geçtiğini belirterek Lunyü'deki temel fikrin insan sevgisi olduğunu öne sürmüştür (Yang, 1999, s. 19).

Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere Konfüçyüs'ün siyasi yaşama ve devlet örgütlenmesine ilişkin öğretileri de doğrudan doğruya onun Junzi yani ideal insana yönelik temel ahlaki nitelikleri çerçevesinde şekillenmektedir. Ancak bu ilkeler arasında siyasi yaşam açısından hiyerarşik bir sıralama yapmak da pek doğru görünmemektedir. Çünkü Konfüçyüs öğretisinin temel kavramları ile ahlaki ilkeleri birbirinden koparılması mümkün olmayacak kadar birbiri ile iç içe geçecek şekilde mantıksal bir sistematığe oturtulmuştur. Tüm ilkeler aslında bir bütündür, ana babaya saygı ile başlar insan sevgisiyle devam eder, kalpte anlayış, sevgi olduktan sonra diğerleri de kendiliğinden gelişir, gelişmelidir. Bu noktada mühim olan söz konusu kavramları ve öğretileri anlamak, özümsemek ve bu şekilde evrenle uyum içinde yaşamaya çalışmaktır ki bu kavram ve öğretiler en açık ve yoğun olarak Lunyü kitabında yer almaktadır.

“Gerçekte Konfüçyüs'ün yazdığı bir kitap bulunmamaktadır. Konfüçyüs önceden yazılmış bazı kitapları elden geçirmiş ve yeni baştan derlemiştir. Böylece, çok sayıda kitabın, devlet arşivindeki bilginin, eski geleneklerin kaybolmasını önlemiş, günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır” (Okay, 2004, s. 43). Siyaset, sosyal hayat, ahlak, eğitim, hukuk, tarih, edebiyat gibi farklı alanlara yönelik çok zengin bir içeriğe sahip olan Lunyü, Çin antik kültürünün sosyal düzen ve uyumu üzerinden bir dünya görüşü ve hayat felsefesi taşımaktadır.

2. Lúnyü (论语)

Konfüçyüs'ün dersler vermeye başlamasıyla bu ekol daha iyi öğrenilmeye ve kabul görmeye

başlamıştır. “Kuşuşmalar” olarak Türkçeye çevrilen Lunyü, Konfüçyüs'ün dersleri esnasında öğrencileri ile ve o dönemde yaşamış kişilerle yaptığı karşılıklı konuşmaları içeren bir kitaptır. Lunyü, Konfüçyüs'ün öğrencileri tarafından bir araya getirilmiştir. Liu (2016), söz konusu konuşmaların İlkbahar-Sonbahar dönemi sonları, Savaşan Beylikler Dönemi başlarında kitap haline getirildiğini belirtmektedir (s. 24). Wei (1999), Lunyü isminin yazıldığı dönemde de mevcut olduğunu, yani bu ismin sonradan verilmediğini belirtmiştir (s.25). Konfüçyüs'ün düşüncelerini en doğru aktaran kitap olma özelliği taşıyan Lunyü, tek kişinin elinden çıkmadığından ve öğrencilerinin yazdığı parçaların birleştirilmesi ile oluşturulduğundan sistematik bir anlatıma sahip değildir. Dolayısıyla kitabın her bir bölümünde birbirinden çok farklı konulara ilişkin ifadelere rastlamak mümkündür. Bu nedenle Konfüçyüs'ün herhangi bir konuya ilişkin düşüncelerinin sistematik bir analizini yapabilmek için kitabın tamamının taranarak ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulması zorunluluğu bulunmaktadır.

Kitabın bir diğeri özelliği; Qin Shi Huangdi (秦始皇帝) döneminde yakılan kitaplar arasında bulunmasıdır. Qin Shi Huang döneminde aydınlar öldürülmüş, fal, tıp ve tarım kitapları dışındaki tüm kitaplar yakılmıştır. Lunyü de yakılan kitaplar arasında yer almıştır. Batı Han Hanedanlığı (MÖ 206-MS 8) döneminde ezberlemiş aydınlarca yeniden kaleme alınmıştır. (Okay, 2017, s. 49) Başka bir ifadeyle varlığını koruması ve günümüze ulaşması pek de kolay olmamıştır. Lunyü, Han Hanedanlığı dönemi başlarında aydınların okuması gereken kitaplardan biri haline gelmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında özellikle Ru ekolünden çok etkilenen ve ona saygı duyulması gerektiğini düşünen Han İmparatoru Wu'nun uygulamaları etkili olmuştur. İmparator Wu, doğu sarayındaki Dao ekolü yanlısı imparatoriçe Dou 竇'nun tepkisiyle karşılaşmıştır. Dou, Wu Di'nin Konfüçyüs ekolü ile alakalı tüm faaliyetlerini yasaklamıştır. M.Ö.135 yılında imparatoriçe ölür. Böylelikle 22 yaşındaki imparatorun eline istediğini yapma fırsatı geçmiştir ve artık ülkeyi özgürce yönetebilecektir. M.Ö. 134 yılında bizzat Dong Zhongshu'yu

görmeye gider. Dong Zhongshu, Wu Di'nin öğrenmek istediği tüm soruları tek tek yanıtlar. Wu Di bu ekolün statüsünü yükseltmek ve yönetimde de öğretileri kullanmak istemiştir. (Zhang, 2012, s. 61-62). Bu dönemden itibaren sürekli açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılan Konfüçyüs'ün öğretileri etkisini yüzyıllar boyunca sürdürmüştür. M.S 12. yüzyıl Song Hanedanlığı dönemine gelindiğinde Konfüçyüs'ün fikirlerinin yazılı olduğu metinler içinde dört kitap Zhu Xi tarafından Ru ekolünün klasik kitapları olarak adlandırılmıştır. Bunlar arasında Lunyü de bulunmaktadır. Konfüçyüs'ün klasik kitaplarından biri olan Lunyü, Song döneminden sonra önem kazanmış ve devlet sınavlarında kullanılmıştır. (Qin, 2007, s. 1).

Han döneminde, Lun Yü'nün 鲁论语 Lu Lunyü (20 bölüm), 古文论语Guwen Lunyü (21 bölüm) ve 齐论语Qi Lunyü (22 bölüm) olmak üzere üç basımı bulunmaktadır. Doğu Han dönemi son yıllarından itibaren ise bu kitaplara açıklamalı nüshalar eklenmiştir. (Qin, 2007, s. 6).

Lunyü içinde 492 madde bulunmaktadır. 440 madde, öğrencilerle ya da başkalarıyla olan soru-yanıt şeklindeki konuşmalardır. 48 madde ise öğrencilerin kendi aralarındaki konuşmalardan oluşmaktadır. (Okay, 2017, s. 49).

Lunyü bölümlerini incelediğimizde eğitim, yönetim gibi genel başlıkların yanı sıra öğrenci isimlerinin olduğu bölümlerin olması da dikkat çekicidir. Bu bölümlerde çoğunlukla, adı geçen öğrenci ile Konfüçyüs arasındaki konuşmalar yer almaktadır.

3. Lunyü'deki İlkeler ile Konfüçyüs'ün Yönetim Anlayışı

3.1. Li İlkesi ile Yönetmek

子曰：“能以礼让为国乎？何有？不能以礼让为国，如礼何？”《里仁篇第四4.13》

Konfüçyüs dedi ki: “Li kurallarına göre (töreye göre) yönetebilirsen ülke yönetmede ne zorluk olabilir? Li'ye göre yönetmezsen, li'yi nereye koyacaksın (nasıl uygulayabilirsin)?”

子曰：“上好礼，则民易使也。”《宪问篇第十四14.41》

Konfüçyüs dedi ki: “Yöneticiler li'ye (töre) uyarsa, halkı kolayca yönetebilirler.”

Hızlı bir sosyal ve siyasal değişimin yaşandığı, toplumsal hayatın normlarının çözüldüğü bir dönemde yaşayan Konfüçyüs için toplumsal düzenin yeniden kurulabilmesi Li ilkesinden geçmektedir. Zira bu ilke sadece töreye ve töreye uygun hareket etmeye işaret etmez, bu geleneklerinin içselleştirilmesini de mümkün kılacak temel bir role sahiptir. Devlet yönetiminden sorumlu olan kişiler bu ilkeyi benimsemeli ve sosyal hayata nüfuz etmesini sağlayacak ritüelleri uygulamalıdır. Li ilkesine uygun şekilde varlık kazanan bir siyasal düzende devlet yönetimi de oldukça rahat ve kolay bir hale gelecektir. Li'ye uygun olarak yönetilmeyen bir ülkede toplumsal düzenin temel taşı olan törenin uygulanması mümkün olmayacaktır. Diğer taraftan yöneticiler bu ilkeyi benimseyip uygulamadıkları müddetçe halktan da bunu benimsemelerini ve uygulamalarını bekleyemezler. Dolayısıyla Konfüçyüs'e göre siyasal bir düzenin sağlıklı işleyebilmesi ve halkın yönetime tabi olabilmesi için ilk şart yönetimdeki kişilerin Li ilkesine bağlı olmaları ve bunu gerek kendi yaşamlarında gerekse ülke yönetiminde hayata geçirmeleridir.

3.2. Daode İlkesi ile Yönetmek

子曰：为政以德，譬如北辰，居其所而众星共之。”《为政篇第二2.1》

Konfüçyüs dedi ki: “Ahlaki ilkelerle ülkeyi yönetirsen, Kuzey yıldızı gibi belirli bir konumun olur ve diğer yıldızlar etrafında dolaşır.”

子曰：道之以政，齐之以刑，民免而无耻。道之以德，齐之以礼，有耻且格。”《为政篇第二2.3》

Konfüçyüs dedi ki: “Halkı yasalarla yönetip ve cezalarla düzelmeye çalışırsan, insanlar suçun cezasından kaçmaya çalışırlar fakat utanç duymazlar. Ahlak ve erdemle yol gösterirsen ve Li

kurallarıyla düzene sokarsan, onlar hem utanç duyacaklar hem de doğru yolu bulacaklardır.”

Konfüçyüs’ün siyasete ve halka rehberlik eden bir başka ilkesi de ahlakıdır. Ahlak hem yöneticilerin hem de halkın nerede nasıl davranması gerektiği konusunda yol gösterici temel ilkedir. Bu ilkeye sadık kalınmadığı takdirde ne yöneticiler ne de halk doğru yolu bulabilir. Yöneticiler ahlak ilkelerini benimseyip ona göre ülkeyi yönettiklerinde halk da onları örnek alarak onların yolunu takip edecektir. Devlet yönetiminde yasaların temelini de benimsenen ve hayata geçirilen bu ahlak anlayışı oluşturulmalıdır. Halk ancak bu koşulda siyasal yönetimin yasalarına bağlı kalacak ve bu bağlılığa dayalı olarak yasalara uyacaktır. Aksi takdirde ceza korkusu yasaların uygulanabilmesini mümkün kılacaktır. Ancak bu durumda kötülük ve kötü davranışlar bir utanca yol açmayacak, ceza ile karşılaşma ihtimalinin kalktığı en küçük bir boşlukta yeniden hayat bulacaktır. Diğer taraftan ahlakın yol göstericiliği Li ilkesinin işleyişinde de önemli bir role sahiptir. Bir siyasal düzende ahlak ve erdemle hareket edip halka yol gösteren yöneticiler Li ilkesini bu çerçevede uygulamaya koymalıdır. Böylece halk utanç hissederek, ahlaklı bir şekilde doğru yolda kalarak önderlerinin arkasından yürüyecektir.

3.3. Xiao İlkesi ile Yönetmek

“或谓孔子曰：‘子奚不为政？’子曰：‘《书》云：孝乎惟孝，友于兄弟，施于有政。是亦为政，奚其为为政？’《为政篇第二2.21》

Birisi Konfüçyüs’e sordu: “Niçin devlet hizmetinde görev yapmıyorsunuz?” Konfüçyüs cevap verdi: “Shang Shu’ da der ki: “Xiao (sadece) ana-babaya saygı göstermek, kardeşleri sevmektir, bu ilke siyasete de yansır ve siyasete katılmak demektir. O halde bir insan neden devlet hizmetinde görev alsın?”

Ana babaya saygı gündelik hayatın bir unsuru gibi görünse de Konfüçyüs için siyasal düzenin de önemli bir unsurunu teşkil etmektedir. Ana babaya duyulan saygı sadece aile yaşantısı için geçerli bir durum değildir. Ana babasına saygı duyan kişi aynı zamanda hükümdara ve diğer yöneticilere de

saygı duyacaktır. Toplum kurallarına göre hareket edecek ve toplumsal ve siyasi düzen bozulmayacak, karmaşa yaşanmayacaktır.

3.4. Zhengming İlkesi ile Yönetmek

子路曰：“卫君待子而为政，子将奚先？”子曰：“必也正名乎！”子路曰：“有是哉，子之迂也！奚其正？”子曰：“野哉由也！君子于其所不知，盖阙如也。名不正，则言不顺；言不顺，则事不成；事不成，则礼乐不兴；礼乐不兴，则刑罚不中；刑罚不中，则民无所措手足。故君子名之必可言也，言之必可行也。君子于其言，无所苟而已矣。”

《子路篇第十三13.3》

Zi Lu dedi ki: “Wei beyi devleti yönetmeniz için sizi bekliyor, ilk ne yapacaksınız?” Konfüçyüs dedi ki: “Mutlaka herkesin görevini belirlerim!” Zi Lu dedi ki: “Bu kadar mı? Daha gerçekçi olmanız gerek. Görev belirlemeye ne gerek var ki?” Konfüçyüs dedi ki: “Sen gerçekten doğru düşünmüyorsun! İdeal insan bilmediği konularda her zaman şüpheli bir tavır takınmalıdır. İnsanların görevleri belli olmazsa, konuştukları da makul olmaz, konuştukları mantıksız olursa, işler yürümez, işler yürümezse töre ve müzik (ritüeller) uygulanamaz, töre ve törenler uygulanmazsa, cezalar adil olmaz, cezalar adil olmazsa, halk elini ayağını nereye koyacağını (ne yapacağını) bilemez. Bu nedenle ideal insan (yönetici) isimleri (görevleri) belirlemelidir, görevinin gerektirdiği şekilde konuşmalı, söylediği gibi hareket etmelidir. İdeal insan asla dikkatsizce konuşmaz.”

Zhengming: (正名) sözcüğünün “bulunulan mevkie uygun davranışlar içinde olmak, adına yakışır davranışlar içinde olmak” anlamına geldiğini belirtmiştik. Konfüçyüs bu ilkeye oldukça önem vermiştir.

“子曰：不在其位，不谋其政。”《宪问篇第十四14.26》

Konfüçyüs dedi ki: “O konumda/görevde olmayan kişi, o görevle ilgili işler üzerine fikir beyan etmemelidir.”

齐景公问政于孔子，孔子对曰：“君君，臣臣，父父，子子。”公曰：“善哉！信如君不君、臣不臣、父不父、子不子，虽有粟，吾得而食诸？”《颜渊篇第十二12.11》

Qi Beyi Jing (Qi Jing Gong) Konfüçyüs'e devlet yönetimi sordu, Konfüçyüs dedi ki: "Hükümdar hükümdar gibi, bakan bakan gibi, baba baba gibi, evlat evlat gibi olmalıdır. Qi Beyi Gong dedi ki: "Çok güzel söylediniz! Eğer hükümdar hükümdar gibi, bakan bakan gibi, baba baba gibi, evlat evlat gibi davranmazsa, tahıl (yiyecek) çok olsa bile, ben nasıl yiyebilirim?"

Konfüçyüs'e göre devlet yönetiminin uygulanma aşamasında yapılacak ilk iş herkesin görevinin net olarak belirlenmesidir. Zira "ideal insan" bilmediği konularda çekimser kalan ve harekete geçmeyendir. Bu nedenle ideal insan olarak bir yöneticinin görev ve sorumluluk alanları doğru ve açık bir biçimde ortaya konulmalıdır. Görev ve sorumluluklar belirlenmediğinde yönetimde karışıklıklar ortaya çıkabilir. İdeal insan niteliklerini taşımayanların ideal bir yönetici olmaları da mümkün değildir. Zira ancak ideal insan makul davranmayı bilen insandır. Makul davranamayan idarecilerin Li ilkesi çerçevesinde halkı yönetmeleri de mümkün olmayacaktır. Li ilkesinin bulunmadığı bir ortam beraberinde halkın nerede nasıl davranması gerektiği konusunda bir boşluk doğuracaktır. Bu durum siyasal düzenin riske girmesine ve kaotik bir ortamın doğmasına neden olacaktır. Görev ve sorumluluk alanları belli olmadığı için hangi alanı nasıl yöneteceğini bilemeyen idareciler halkın uyum sağlayabileceği bir düzeni sağlayamazlar. Ancak burada devlet yönetiminin hiyerarşik düzeninde her yönetici diğerine hangi görev ve sorumlulukları vereceği konusunda da dikkatli olmalı ve isabetli kararlar vermelidir. Bu ise üstten asta tüm yöneticilerin bulunduğu mevkie uygun şekilde davranması ile mümkündür.

Devlet yönetiminde görev alanların her biri mevkiini ve sorumluluk alanlarını bilmeli ve ona uygun davranmalıdır. Bunu yaparken diğerlerinin alanlarına müdahale etmemelidir. Yöneticilerin birbirilerinin alanlarına sürekli müdahale ettiği bir

ortamda ülke idaresinin düzgün şekilde işlemesi de mümkün olmayacaktır. Herkesin görevi kapsamında olup olmadığına bakmadan fikir üretmesi, kararlar alması ve uygulaması devlet düzenini de ortadan kaldıracaktır. Bunu yapan kişilere "ideal insan" denemez. Çünkü ideal insan bilmediği konularda fikir yürütüp kararlar almaz. Yerinin, konumunun, neyi bildiğinin ve bilmediğinin farkında olan insandır. Bu nedenle gerek devlet gerekse toplumsal hayatta herkes statüsüne uygun olarak hareket etmelidir. Ancak halka önderlik eden ve onların yaşamını düzenleyen devlet yöneticileri bu konuda çok daha hassas bir konumda bulunmaktadır. Dolayısıyla her idareci sadece devlet işlerinde değil özel hayatında da zhenming ilkesine bağlı kalmalıdır.

3.5. Yi İlkesi ile Yönetmek

子曰：“道千乘之国，敬事而信，节用而爱人，使民以时。”《学而篇第一1.5》

Konfüçyüs dedi ki: "Bin savaş arabası olan^{xii} (büyük) bir devleti yönetirken, işler dürüstlük ve titizlikle yürütülürse herkes birbirine güven duyar, tasarruf yapılmalı, çalışanların hakları gözetilmelidir, halkı çalıştırmak için tarım mevsimi seçilmemeli, insanlar aşırı çalıştırılmamalı, üretim engellenmemelidir."

子贡问政，子曰：“足食，足兵，民信之矣。”子贡曰：“必不得已而去，于斯三者何先？”曰：“去兵。”子贡曰：“必不得已而去，于斯二者何先？”曰：“去食。自古皆有死，民无信不立。”《颜渊篇第十二12.7》

Zi Gong devlet yönetimini sordu, Konfüçyüs dedi ki: "yeterli miktarda yiyecek, yeterli silah^{xiii} olmalı ve halkın güveni kazanılmalıdır." Zi Gong dedi ki: "Eğer birinden vazgeçmek gerekse bu üçünden hangisini önce vazgeçerdiniz?" Konfüçyüs dedi ki: "Silahtan." Zi Gong dedi ki: "Birinden daha vazgeçmek gerekse ikisinden hangisini seçerdiniz?" Konfüçyüs dedi ki: "Yiyecek. Ölüm eskiden beri var, fakat halkın güveni kazanılmazsa (devlet) ayakta kalmaz."

子曰：“其身正，不令而行；其身不正，虽令不从。”《子路篇第十三13.6》

Konfüçyüs dedi ki: “(Yönetici) Kendisi doğru davranırsa, emir vermeden de halkı yönetebilir, eğer kendisi doğru (dürüst) davranmazsa, emir verse bile kimse ona itaat etmeyecektir.”

季康子问政于孔子。孔子对曰：“政者，正也。子帅以正，孰敢不正？” 《颜渊篇第十二 12.17》

Ji Kangzi Konfüçyüs’e devlet yönetimini sordu. Konfüçyüs dedi ki: “Yöneticilerin dürüst olmasıdır, Yöneticiler dürüst olursa kim dürüst olmamaya cesaret edebilir ki?”

Konfüçyüs öğretisinde devlet yönetimin temel unsurlarından birini güven oluşturur. Güvenin ortaya çıkması ise ancak devlet yöneticilerinin dürüstlük ilkesine bağlı kalmaları ile mümkündür. İdarecilerin dürüstlüklerine dayalı olarak doğan karşılıklı güven duygusu hem askeri hem de ekonomik alanda, devletin büyüklüğü ne olursa olsun, işleyişi kolaylaştıran bir yönetimi beraberinde getirecektir. Halkın gerek hükümdara gerekse idarecilerine duyacağı güven ise devletin halkın iâşesini sağlaması ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle iyi bir idareci halkı ne zaman ve nasıl çalıştıracağını ve onun ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağını bilen kişidir. Bu kişi halkın da güvenini kazanır ki bu güven bir kere sağlandığında, halk en temel ihtiyaçlarından dahi hükümdarı ve devleti için vazgeçebilir. Bir hükümdar halkının güvenine sahip olduğu müddetçe bir savaşı kaybetse diğerini kazanacak, fakirleşse de sonradan zenginleşmenin yollarını bulacaktır. Halkında güven uyandırmış bir hükümdar ve devlet yönetimi halkın üzerinde zor kullanma ihtiyacı hissetmeyecek ve halk kendiliğinden hükümdara itaat edecek, bağlılığını sürdürecektir. Dürüst bir devlet yönetiminde yaşayan halk da dürüstlükten vazgeçemeyecek ve güven duygusu toplumun tüm tabakalarına sirayet edecektir.

哀公问曰：“何为则民服？”孔子对曰：“举直错诸枉，则民服；举枉错诸直，则民不服。” 《为政篇第二.19》

Bey Ai sordu: “Halkın yönetime bağlılığı için ne yapmak gerekir?” Konfüçyüs cevap verdi: “Dürüst olan ve bencil olmayan kişileri yukarı taşırsan

(önem verirsen), dürüst olmayan kişileri bir kenara koyarsan, o zaman halk sana bağlı olur; fakat dürüst olmayanlara önem verir, dürüst insanları bir kenara koyarsan, o zaman halk itaat etmez.

樊迟问仁，子曰：“爱人。”问知，子曰：“知人。”樊迟未达，子曰：“举直错诸枉，能使枉者直。”樊迟退，见子夏，曰：“乡也吾见于夫子而问知，子曰：‘举直错诸枉，能使枉者直’，何谓也？”子夏曰：“富哉言乎！舜有天下，选于众，举皋陶，不仁者远矣。汤有天下，选于众，举伊尹，不仁者远矣。” 《颜渊篇第十二.21》

Fan Chi “insan sevgisi”ni sordu, Konfüçyüs dedi ki: “İnsanları sevmektir.” Bilgiyi sordu, Konfüçyüs dedi ki: “İnsanları tanımaktır.” Fan Chi pek anlamadı. Konfüçyüs dedi ki: “Dürüst insanları seçip onları dürüst olmayanlardan daha yüksek statüde görevlendir, böylece onlar da dürüst olurlar.” Fan Chi oradan ayrıldı, Zi Xia’yı gördü, dedi ki: “Az önce üstadı gördüm, ona bilgiyi sordum, üstad dedi ki: “Dürüst insanları dürüst olmayanlardan yüksek bir göreve getir, onlar da dürüst olurlar. “Bu ne demek?” Zi Xia dedi ki: “Ne kadar derin anlamlı bir söz! Shun hükümdar iken halkın içinden Gao Tao’u seçip görevlendirdi, bazı erdemsiz kişiler (yönetimden) ayrıldılar, Tang hükümdarken, halktan Yi Yin’i seçti ve görevlendirdi, erdemsizler uzaklaştı.

Konfüçyüs’e göre dürüstlüğün devlet yönetimindeki bir diğer önemli fonksiyonu halkın devlete ve onun yöneticilerine bağlılığı ve sadakatini sağlamakla ilişkilidir. Devlet yönetiminde dürüstlüğün ödüllendirilmesi halkın devlete itaatini de beraberinde getirir. Buna göre dürüst insanlar idari görevlere getirilmeli, dürüst olmayanlar ise devlet yönetiminde yer almamalıdır. Aksi takdirde halk ile devlet arasındaki ilişki zedelenecektir. Dürüst idarecilerin devlet kademelerinde yer alması ise insanları sevmek ve bilgili olmakla ilişkilidir. İnsanları seven ve bilgili kişiler ancak dürüst insanların devlet yönetiminde yer almasının önemini kavrayabilir. Bu nedenle insanları seven ve bilgi sahibi idareciler ancak dürüst insanları

yüksek statülerde görevlendirir ve ödüllendirir. Böylece dürüst olmayanların dahi dürüst olma yönünde yolu açılmış olur. Dürüst insanlar devlet hiyerarşisinde yüksek statülerde görev aldıklarında aslarından da dürüst olmalarını bekleyeceklerinden dürüstlüğün alt kademelerde de yaygın bir ilke haline gelmesinde etkin bir rol oynayabilirler. Zira dürüstlük erdemine sahip olamayacak kişiler de devlet yönetiminden elenecek ve yerlerini dürüslere bırakacaktır.

Sonuç

Çin medeniyetinin en önemli ve etkili düşünürlerinden biri olan Konfüçyüs'ün felsefesi toplumun tüm alanlarına yayılan bir fikirler sistemi olarak kabul edilebilir. Bu durumun ortaya çıkışında en önemli faktörlerden biri, felsefesini düzenli bir toplumsal hayat kurmak için yaşama yönelik ilkeler çerçevesinde oluşturmuş olmasıdır. Toplumsal hayatın en önemli unsurlarından birini de devlet yönetimi oluşturur. Dolayısıyla Konfüçyüs'ün fikirlerinin Çin devlet örgütlenmesinde de belirleyici bir rol oynadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Konfüçyüs'ün yaşadığı dönem olan İlkbahar-Sonbahar döneminin sonlarında Çin, sosyal ve siyasal bir karışıklık içindedir. Konfüçyüs bu karışıklığın beraberinde getirdiği sosyal sorunlara çözüm üretmek üzere eski geleneklerin yeniden kurulmasına yönelik bir felsefe geliştirmiştir. Diğer taraftan Han Hanedanlığı döneminde onun fikirlerini içeren klasiklerin devlet yönetiminde yer alacak kişilere zorunlu olarak okutulmuş olması da bu değerlendirmeyi desteklemektedir. Lunyü, Konfüçyüs felsefesinin birbiriyle ayrılmaz bağlarla ilişkilendirilmiş ilkelerini en açık şekilde ortaya koyan Çin klasiklerinden biridir. Lunyü'de bu ilkelerin açıklandığı konuşmalar aynı zamanda onun devlet yönetimine ilişkin fikirlerine de açıklık getirmektedir. Ancak eserde yer alan konuşmalar bir sistematığe bağlı değildir, dolayısıyla Konfüçyüs'ün devlet yönetimine ilişkin fikirlerini bu eserde doğrudan görebilmek de mümkün değildir. Bu nedenle söz konusu fikirler eserin tamamı taranarak tespit edilmiş ve ardından onun felsefesi ile tutarlı olacak şekilde sistematik hale getirilerek yorumlanmıştır. Buna göre devlet yönetiminde eski düzenin devam

ettirilmesinin zorunlu koşulu Li ilkesidir. Ancak tek başına bu ilkenin uygulanması yeterli değildir. Hem hükümdar hem de daha alt kademede yöneticiler insan davranışlarına rehberlik eden bir ahlaka da sahip olmalıdır ve onun kılavuzluğunda hareket etmelidir. Xiao yani örnek evlat ilkesi de bu anlamda yöneticilerin benimsemesi gereken bir niteliktir. Çünkü ana babaya saygıyla başlayan insanlık devlet yönetiminde kendini göstermediği takdirde bu devlet yönetimi halkının saygısını da kazanamayacaktır. Yukarıdaki cümlelerden anlaşıldığı üzere, Konfüçyüs'e göre devlet yönetiminin vazgeçilmez bir diğer ilkesi ise Ming yani statüye uygun hareket etmektir. Görev sorumluluklarının açıkça ortaya konulması gerektiğine ilişkin Lunyü'de birçok cümle görülmektedir. Böylece yöneticiler Konfüçyüs'ün ideal insan tipolojisine uygun hareket edebileceklerdir. İdeal insan olmak dürüstlük ilkesine de bağlı olmayı gerektirir. Dürüst idarecilerin devlet yönetimindeki rolü ise iki açıdan önemlidir. Bunlardan ilki halkın güvenini beraberinde getirmesi, diğeri ise halkın devletine sadakatini ve bağlılığını arttırmasıdır. Kısacası Lun Yü'de geçen konuşmalara bakıldığında Konfüçyüs'ün yönetim anlayışında temel olarak töreye uymak, ahlaklı olmak, örnek evlat olmak, bulunulan mevkie uygun davranışlar içinde bulunmak ve dürüst olmak olarak sıralayabileceğimiz beş ilke birbiri ile sıkı bir ilişki içindedir. Herhangi birinin eksik olması düşünülemez. Sonuç olarak bu dünyaya yönelik bir felsefi ekol geliştiren, kendi ekolünü öğrencileri vasıtasıyla Çin'de yaygınlaştıran ve yüzyıllar sonra bile fikirleri halen etkili olmaya devam eden Konfüçyüs yukarıda sayılan ilkeler doğrultusunda işleyecek bir devlet örgütlenmesi ile eski sosyal ve siyasal düzenin yeniden hayata geçirilebileceğine inanmıştır.

Kaynakça

- Feng, Y. (2009). *Çin Felsefesi Tarihi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kongzi "Lun Yü" Quan Wen Ji Fanyi (Konfüçyüs "Konuşmalar" Tam Metni ve Çevirisi). <https://wenku.baidu.com/view/5bc19d7a5acfa1c7aa00cc90.html> adresinden erişilmiştir.

Küçükler, A. (Ed.). (2011). ADES' 11 bildirileri: 1. Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu. Kayseri.

Lunyü Jieshi (Konuşmalar Kitabı Açıklamalı Anlatım). <https://ld.sogou.com/article?aid=3000353317> adresinden erişilmiştir.

Lunyü Kitabı. Tüm bölümler <http://www.guoxue.com/?book=lunyu> adresinden erişilmiştir.

Okay, B. (2004). *Konfüçyüs*. İstanbul: Okyanus Yayıncılık

Okay, B. (2017). *Konfüçyüs ve Çin Felsefesinin Temelleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Qin, Chuan. (2007). *Si Shu Wu Jing (Dört Kitap Beş Klasik)*. 1.cilt, Pekin: Beijing Yanshan Chubanshe.

Suzuki, D. (2012). *Çin Felsefesi Tarihi* (A, Aydoğan, çev.). İstanbul: Doğu Bilgeligi Dizisi 2. Orijinal çalışma 1913 yılında yayınlanmıştır.

Yang, Bo Jun. (1999). *Da Zhonghua Wenku- Lun Yü*. Hunan: Hunan Renmin Chubanshe.

Zhang, G. (2012). *Lidai Mingren Quan Zhuan*. Xi'an: Shanxi Chuban Jituan San Qin Chubanshe.

Zhaoming, L. (2016). *Zhongguo Wenxue Yi (Çin Edebiyatı I. Cilt)*, İstanbul: Likya Yayınları.

Zhu, Y. (1998). *Zhongguo Wenhua Lishi Gushi*. Shanghai: Shanghai Waiyu Jiaoyu Chubanshe.

Notlar

ⁱ Konfüçyüs, M.Ö. 551-479 yılları arasında, Çin'in İlkbahar-Sonbahar dönemi olarak adlandırılan, sosyal ve siyasal açıdan hızlı bir dönüşüm sürecinde yaşamıştır.

ⁱⁱ “未知生,焉知死?” 《先进篇第十一.11.12》 Wèi zhī shēng, yān zhī sǐ ? (Yang, 1999, s. 110)

ⁱⁱⁱ “未能事人, 焉能事鬼?” 《先进篇第十一.11.12》 Wèi néng shì rén, yān néng shì guǐ ? (Yang, 1999, s. 110)

^{iv}子曰：“吾非生而知之者，好古，敏以求之者也。”《述而篇第七.20》 Zǐ yuē: “Wú fēi shēng ér zhīzhī zhě, hào gǔ, mǐn yǐ qiú zhī zhě yě.” (Yang, 1999, s. 70)

^v Konfüçyüs, M.Ö. 551-479 yılları arasında, Çin'in İlkbahar-Sonbahar dönemi olarak adlandırılan, sosyal ve siyasal açıdan hızlı bir dönüşüm sürecinde yaşamıştır.

^v 朱熹: Song Hanedanlığı döneminde 1130-1200 yılları arasında yaşamış düşünür, eğitimci, şair.

^{vi} Kurucusu Laozi'dır. Diğer önemli temsilcisi ise Zhuangzi'dır. Dao, evrenin temeli ve düzeni, izlenmesi gereken yol anlamına gelir. Temel ilkesi “eylemsizlik” olan ekolde aydınların yönetimde görev almaması, hükümdarın da bir şey yapmadan gelişmeleri izlemesi beklenir. İnsan doğa ile iç içe olmalıdır.

^{vii} Konfüçyüs'ün temsilcisi olduğu düşünce ekolüdür.

^{viii} Savaşa karşı olan, sorunların barış yoluyla çözülmesini savunan bir öğretilerdir. Herkesin üretici olması istenir.

^{ix} Ülkedeki düzensizliğin ancak sert yasalarla önenebileceğini ve bu yasaların herkese uygulanması gerektiğini savunan ekoldür.

^x Han Wu Di 汉武帝 (M.Ö.156-M.Ö.87)

^{xi} Xiao ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nurcan, Türker, Konfüçyüs'ün Örnek Evlat (孝 Xiao) İlkesi, 1. Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu, Kayseri, 2011, ss. 97-106.

^{xii} Savaşan beylikler döneminde bir devletin güçlü veya zayıf olduğuna kullandıkları savaş arabalarının sayısına bakılarak karar verilir. O dönem için bin savaş arabası olan devlet büyük bir devlettir.

^{xiii} Bu cümledeki bing 兵 sözcüğünde aslında savaş için gerekli olan her şey kastedilmektedir. Silah, asker, ordu, askeri malzeme vs. Çeviride sadece silah sözcüğü kullanılmıştır.